

אימא, מהבא, ואם תרצה אמור מכאן [בראשית מח]: "ויקראו לפניו אברך". שפירושו: אב מלך. כלומר, יוסף היה כאב לפרעה.⁽⁵³⁾ אמרי, אמרו חכמים: מי שלא ראה בנין הורדוס, לא ראה בנין נאה מימיו. במאי בנייה במה בנאו? אמר רבה: באבני שישא ומרמרא, שיש ירוק ושיש לבן. איבא דאמרי, יש אומרים בשלושה מיני אבנים: באבני כוחלא, אבנים כחולות, שיש ומרמרא, ירוקות ולבנות. אפיק שפה ועייל שפה, הוציא שורה והכניס שורה, כי היכי דנקבל סידא כדי שיקבל ויחזיק הכותל את הסיד.

סבר הורדוס למשעייה ברהבא, לצפותו בזהב, כדי להוסיף נוי. אמרו ליה רבנן: שבקיה, הניחו ככה, כמות שהוא, דהכי שפיר טפי, שכך הוא יפה יותר משום דמיחזי באידוותא דימא, לפי שנראה הוא כגלי היס, שהם נעים ונדים, והעיין משתעשעת בראייתן⁽⁵⁴⁾. שואלת הגמרא:

ילך השליח במשך שנה, ויתעכב שם שנה, ויחזור שנה. אדחכי וחכי, ובין כה וכה, סתריית ליה ובניית ליה, תסתור אותו ותבנה אותו מחדש. עבד הכי. עשה הורדוס כך. שלחו ליה, ענו לו השלטונות מרומא: אם לא סתרתה את הישן, אל תסתור. ואם כבר סתרתה, אל תבני את החדש. ואם סתרתה ובנית, עליך יאמר: עבדי בישא, עבדים רעים, בתר דעבדון, מתמלכין. אחר שעושים הם נמלכים באדון אם לעשות. כלומר, שואלים רשות. אם זיינך עלך, אם מתגאה הינך בכלי מלחמתך שהרגת בית אדוניך, הרי ספרך כאן, ספר יוחסין שלך כאן בדינו הוא, ויודעים אנו שהנך עבד. לא רכא ולא בר רכא, לא מלך ולא בן מלך הינך אלא הורדוס, עבדא קלניא מתעבדי. הורדוס העבד, נעשה בן חורין מאיליו.⁽⁵²⁾

שואלת הגמרא: מאי רכא? מה הפירוש "רכא"? — מלכותא. דכתיב שמואל ב ב: "אנוכי היום רך ומשוח מלך". ואי בעית

המקדש וגם בנייתו, אינם נעשים אלא ע"י מלך, כמוכח בגמרות שמביא שם. לכן אמרו לו, שלפי שאינו מלך — לא יסתור. ומאותה סיבה אף לא יבנה. ואם סבור הוא, שמאחר והכרית אויבי ה' מסביב, משום כך ראוי הוא לבנות. לכן הוסיפו ואמרו לו שספר יוחסין שלו, שהינו עבד, נמצא בידם. ומאחר והוא עבד אינו רשאי להתעסק בבנין בית המקדש כלל, כי רק מלך רשאי לבנותו.

53. ר"י מיגש בשיטה מקובצת.

54. בבן יהודע כתב, שמה שמפרש רש"י לפי היש אומרים השני שהעין מתעששת בראייתן, נראה לפרש בזה, שיהיה הידור זה בבית המקדש

מתייחס הוא לאור, כי האור אינו גשמי כלל. ולפיכך, בית המקדש אורו של עולם, ומשם התפשט האור בכריאה.

אכן, לפי הלשון השני נקרא בית המקדש עין, ולא אור גמור. משום שאין בית המקדש נבדל [נפרד] מן הגשמיות לגמרי, שהרי נעשה מדברים גשמיים [עצים ואבנים ונחושת]. ולפיכך, מדמה אותו לעניים, שהעין גם היא גשמית אך היא מקבלת [קולטת] את האור [הרוחני], כך בית המקדש הוא גשמי ומקבל הקדושה הנבדלת [שהיא רוחנית]. וכן גם התלמידי חכמים, גם הם בני אדם גשמיים, ומקבלים הם את התורה והחכמה שהם אור. ולכן מדמה זאת לעין. ע"ש.

52. ראה במהרש"א, שמכיון שגם סתירת בית